

■ Μάχες και Ναυμαχίες τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως

Ἡ Μάχη τοῦ Λεβιδίου*

† 14η Ἀπριλίου 1821

Ἡ σημασία τῆς νίκης στὸ Λεβίδι εἶναι μεγάλη. **Ἡ** νίκη αὐτὴ ἔδωσε ζωὴ στὴν ἐπανάσταση, γιατί ὅταν στὸ ξεκίνημα τοῦ ἀγῶνα ὅλα κατέρρεαν καὶ μὲ τὴν πρώτη μπαταριά οἱ Ἕλληνες σκορπίζονταν, τὸ Λεβίδι στάθηκε ὄρθιο καὶ πολέμησε συγκροτημένα καὶ μὲ ἀποφασιστικότητα.

* * *

Γιὰ τὸ Μοριά ὁ Κολοκοτρώνης ἔχει ἔτοιμο τὸ σχέδιο. **Θ**ὰ μεταφέρει τὸν ἔνοπλο ἀγῶνα στὸ Μαίναλο, θὰ ὀργανώσει στρατεύμα καὶ θὰ κλείσει τοὺς Τούρκους στὰ κάστρα τῆς Πελοποννήσου. **Ἐ**τσι θὰ μπορέσει νὰ ὀργανώσει ἀνενόχλητος τὴν ὑπαιθρο. **Σ**τὴν συνέχεια θὰ χτυπήσει τὴν Τριπολιτσά, πού ἦταν τὸ κέντρο, καὶ τότε ὅλα τὰ ὑπόλοιπα κάστρα (τὸ Ναύπλιο, ὁ Ἀκροκόρινθος, ἡ Πάτρα κ.τ.λ) θὰ πέσουν πιὸ εὔκολα.

Τὸ σχέδιο προβλέπει ὅτι ἡ κύρια δύναμη κάθε ἐπαρχίας τοῦ Μοριά θὰ πολιορκήσει τοὺς Τούρκους στὰ κατὰ τόπους κάστρα, ἐνῶ θὰ στείλει τὸ ὑπόλοιπο τμήμα τῆς στὰ στρατόπεδα τοῦ ἀνατολικοῦ καὶ δυτικοῦ Μαίναλου προκειμένου, μαζὶ μὲ τὰ στρατόπεδα τοῦ Βαλτετσίου καὶ τῶν Βερβαίνων, νὰ δημιουργήσουν κλοιὸ γύρω ἀπὸ τὴν Τριπολιτσά. **Ὅ**ταν τὰ στρατόπεδα αὐτὰ δυναμώσουν, θὰ προχωρήσουν πρὸς τὴν Τριπολιτσά γιὰ νὰ τὴν πολιορκήσουν καὶ νὰ τὴν καταλάβουν, ἐφαρμό-

ζοντας την μέθοδο του λαγού και του φιδιού, δηλαδή μετακίνηση στρατευμάτων από τα ψηλά στα χαμηλά.

Στο ανατολικό Μαίναλο συστήνεται στρατόπεδο στο Λεβίδι από ντόπιους Καπεταναίους με επικεφαλής τον Αλέξιο Λεβιδιώτη, από καπεταναίους της Τριπολιτσᾶς, τῶν Καλαβρύτων, τῆς Στρέζοβας, του Φίλια, και του Δάρα. Τὸ σῶμα ὅλων αὐτῶν εἶναι περὶ τὰ τριακόσια ντουφέκια.

* * *

Σύμφωνα με τὸ γενικότερο σχέδιο, τὸ στρατόπεδο Λεβιδίου προβλέπεται νὰ ἐνισχυθεῖ ἀπὸ τὴν ἐπαρχία Καλαβρύτων. Ἔτσι, τὸ μεγαλύτερο τμήμα τῆς ἐπαρχίας συμμετέχει στὴν πολιορκία τῶν Πατρῶν καὶ στὸν ἀποκλεισμό τοῦ Λάλα καὶ τῆς Γαστούνης, ἐνῶ τὸ ὑπόλοιπο τμήμα κατευθύνεται πρὸς Κόρινθο γιὰ νὰ βοηθήσει στὴν πολιορκία τοῦ Ἀκροκορίνθου. Ἐκεῖ ἀφήνουν ἐπικεφαλῆς τῆς πολιορκίας τὸν Ἀναγνώστη

Θεόδωρος
Κολοκοτρώνης
(1770-1843).

Πετιμεζᾶ με σημαντικὴ δύναμη καὶ ἀναχωροῦν τὸ Μεγάλο Σάββατο. Φθάνουν στὸ Καλιάνι, Ψάρι καὶ Λαύκα, κάνουν Λαμπρὴ καὶ τὴν Δευτέρα τοῦ Πάσχα ἀναχωροῦν γιὰ τὴν Κανδύλα. Ἐκεῖ ἐνώνεται μαζί τους τὸ ἔνοπλο σῶμα ποὺ εἶχε συγκεντρώσει ὁ Ἡγούμενος τῆς Μονῆς Καλλίνικος καὶ ὅλοι μαζί κινοῦνται γιὰ τὸ Λεβίδι, ὅπου φτάνουν στὶς 12 Ἀπριλίου.

Ἐνῶ ὅμως τὸ σχέδιο ὑλοποιεῖται κατὰ γράμμα στὸ ἀνατολικὸ Μαίναλο, τὰ πράγματα ἀρχίζουν νὰ μὴν ἐξελισσονται καλὰ στὸ δυτικὸ Μαίναλο. Στὶς 4 Ἀπριλίου ὁ Κολοκοτρώνης στήνει στρατόπεδο στὴν Πιάνα καὶ ὁ Κανέλλος Δεληγιάννης στὴν Ἀλωνίσταινα, ἀλλὰ στὶς 6 Ἀπριλίου ἀνήμερα Μεγάλῃς Τετάρτῃ, ἰσχυρὴ τουρκικὴ δύναμη βγαίνει ἀπὸ τὴν Τριπολιτσᾶ, διαλύει τὰ δύο στρατόπεδα καὶ καίει συθέμελα τὴν Ἀλωνίσταινα. Οἱ ἐκκαθαριστικὲς ἐπιχειρήσεις τῶν Τούρκων συνεχίζονται στὸν Κάμπο τῆς Τριπολιτσᾶς, ὅπου ἀνήμερα τὸ Πάσχα χτυποῦν τὶς Κερασιῆς καὶ τὶς παραδίδουν στὴν φωτιά.

* * *

Οἱ Τοῦρκοι, κομπάζοντας μετὰ τὶς ἐπιτυχίες στὴν Πιάνα, τὴν Ἀλωνίσταινα, καὶ τὶς

Κανέλλος
Δεληγιάννης
(1780-1862)

Κερασιές, ξεκινούν τις νυχτερινές ώρες της Τετάρτης της Διακαινησίμου 13 Απριλίου με δύναμη περίπου 4.500 πεζούς και 1.500 ίππεις για να χτυπήσουν το Λεβίδι. **Με**τά από πορεία 1½ ώρας το ίππικό χωρίζεται από το πεζικό με σκοπό να εισβάλουν στο Λεβίδι από δύο μεριές.

Το ξημέρωμα της Πέμπτης 14 Απριλίου το Τουρκικό πεζικό φθάνει στοῦ Κάψια. **Τ**ὸ φυλάκιο πὸν εἶχαν οἱ Ἕλληνες πάνω στοῦ Βουνὸ Μαύρη Λάκκα, μόλις εἶδε τοὺς Τούρκους τουφέκισε στὸν ἀέρα εἰδοποιώντας ὅτι καταφθάνει Τουρκικὴ δύναμη. **Οἱ** εὐρισκόμενοι στοῦ Λεβίδι ἔχουν χρόνο νὰ ἐτοιμαστοῦν. **Σ**τέλνουν ἀγγελιοφόρους στὴν Βυτίνα, τὴν Ἀλωνίσταινα, τὸ Κακούρι καὶ τὰ γύρω χωριά νὰ εἰδοποιήσουν νὰ ἔλθουν ἐνισχύσεις καὶ καταστρώνουν τὸ σχέδιο ἀμύνης τῆς τοποθεσίας. **Νο**μίζοντας ὅμως ὅτι φθάνουν μόνο Τούρκοι πεζοὶ καὶ ὄχι ὅτι ἔρχονται καὶ ἵππεις ἀπὸ τὸν κάμπο, ἀποφασίζουν νὰ βγοῦν ἔξω ἀπὸ τὸ χωριό, νὰ φτιάξουν ταμπούρια στὴν μεσημβρινοδυτικὴ εἴσοδο τοῦ χωριοῦ καὶ νὰ τοὺς ἀποκρούσουν ἐκεῖ μέχρι νὰ ἔρθουν οἱ ἐνισχύσεις. **Σ**ὲ περίπτωσι πὸν καμφθεῖ ἡ ἄμυνα στὰ ταμπούρια, νὰ συμπυχθοῦν στοῦ χωριό καὶ νὰ ὀχυρωθοῦν στὰ σπίτια, πρὸς συνέχιση τῆς ἀντίστασης.

* * *

Μόλις οἱ Τούρκοι πλησιάζουν σὲ ἀπόστασι βολῆς καὶ ἀνταλλάσσονται οἱ πρῶτοι πυροβολισμοί, ἀκούγονται φωνές ὅτι ἔρχονται Τούρκοι καβαλλαραῖοι ἀπὸ τὸν κάμπο πὸν θὰ τοὺς χτυπήσουν ἀπὸ τὰ νῶτα. **Οἱ** Ἕλληνες τῆς μεσημβρινῆς πλευρᾶς ἀντιλαμβάνονται ὅτι κινδυνεύουν νὰ κυκλωθοῦν καὶ τρέπονται σὲ φυγῆ. **Ἐ**τσι οἱ Τούρκοι μπαίνουν στοῦ Λεβίδι καὶ οἱ ἀγωνιστὲς ὑποχρεώνονται νὰ καταλάβουν ὀρισμένα σπίτια γιὰ νὰ ἀμυνθοῦν ἀπὸ ἐκεῖ. **Οἱ** ἀμυνόμενοι μέσα στοῦ Λεβίδι ὑπολογίζονται σὲ 50-70 ἄνδρες ἐνῶ οἱ ὑπόλοιποι πιάνουν τὸ βουνὸ καὶ ὑψηλότερα τὸ δάσος καὶ μένουν ἐκεῖ ἀποκομμένοι. **Ἐ**πίσης, μερικοὶ ἄλλοι δὲν προλαβαίνουν νὰ κλειστοῦν σὲ κανένα σπίτι καὶ κατευθύνονται ἔξω ἀπὸ τὸ χωριό, χωρὶς νὰ μποροῦν νὰ βοηθήσουν στὴν πρώτη φάσι τῆς μάχης.

Μπαίνοντας στοῦ Λεβίδι οἱ Τούρκοι, βρίσκουν στὴν Ἐκκλησία τοῦ Προδρόμου τὴν γριὰ Γιάννου Παρασκευᾶ, τὴν ὁποῖαν ἀφοῦ βασανίζουν ἀπάνθρωπα, τῆς βγάζουν τὴν γλῶσσα πίσω

ἀπὸ τὸν αὐχένα καὶ τὴν ἀφήνουν νὰ πεθάνει ἀπὸ αἰμορραγία, ἐνῶ τὸν γέρο Ἀσημάκη, πὺν τρέχει νὰ κλειστῆ σὲ ἕνα ἀπὸ τὰ σπίτια, τὸν κατακρεουργοῦν.

* * *

Ἡ μάχη διεξάγεται σὲ δύο πολύωρες φάσεις.

Τὸ μέγα βάρος σηκώνουν οἱ κλεισμένοι μέσα στὰ σπίτια στὸ Λεβίδι, πὺν ἐπιδεικνύουν ἀπίστευτη γενναιότητα. **Ο** ἀγῶνας εἶναι ἐπικός. **Οἱ** σκηνές πὺν περιγράφει μὲ μεγάλη παραστατικότητα ὁ Φωτᾶκος στὰ Ἀπομνημονεύματά του εἶναι συγκλονιστικές.

Οἱ ἀνταλλαγές πυρῶν μεταξὺ Ἑλλήνων καὶ Τούρκων ἀνάμεσα στὰ σπίτια εἶναι λυσσώδεις, ἀλλὰ οἱ Τούρκοι δὲν κατορθώνουν νὰ λυγίσουν τὴν ἄμυνα τῶν λίγων Ἑλλήνων. **Α**νάβουν φωτιές γιὰ νὰ ἀναγκάσουν τοὺς ἀμυνόμενους σὲ παράδοση, ἀλλὰ ἐκεῖνοι βγαίνουν ἀπὸ τὰ φλεγόμενα σπίτια καὶ μπαίνουν σὲ ἄλλα γιὰ νὰ συνεχίσουν τὸν ἀγῶνα.

Σὲ κάποια στιγμή οἱ Τούρκοι καταλαμβάνουν ἕνα ἀπὸ τὰ σπίτια πὺν κρατοῦσαν οἱ Ἕλληνες καὶ στήνουν τὴν σημαία τους. **Οἱ** Ἕλληνες καταφεύγουν στὸ διπλανὸ σπίτι, χτυποῦν καὶ κόβουν τὸ ξύλο τῆς Τουρκικῆς σημαίας ἢ ὁποία πέφτει κάτω καὶ συγχρόνως σκοτώνουν τὸν σημαιοφόρο. **Οἱ** Τούρκοι τὸ λαμβάνουν ὡς κακὸ οἰωνὸ καὶ ἀφήνουν τὴν σημαία τους κάτω. **Ο** ἀγῶνας εἶναι τόσο σφοδρὸς καὶ ἀμφίρροπος πὺν ὁ Φωτᾶκος λέει χαρακτηριστικά: «ὁ τόπος ἦταν σκοτεινὸς ἀπὸ τὸν καπνὸν τῆς μπαρούτης καὶ τῶν καιομένων ξύλων τῶν οἰκιῶν καὶ δὲν ἐγνώριζεν ὁ ἕνας τὸν ἄλλον διότι ἀνακατώθησαν Τούρκοι καὶ Ἕλληνες».

* * *

Τὸ κέντρο ἀντίστασης τῶν Ἑλλήνων, τὸ ὁποῖο προκαλεῖ τὶς μεγαλύτερες ἀπώλειες στοὺς Τούρκους, εἶναι τὸ Ἀργυραῖικο σπίτι τοῦ Πανάγου, ὅπου ἔχει κλειστῆ ὁ Ἀναγνώστης Στριφτόμπολας μὲ ἄλλους Ἕλληνες.

Τὸ σπίτι αὐτὸ εἶναι μεμονωμένο καὶ ἔχει ἀνοικτὸ πεδίο βολῆς, ἀλλὰ κυκλώνεται ἀπὸ τοὺς Τούρκους. **Ο** Στριφτόμπολας δὲν πτοεῖται. **Α**νοίγει παντοῦ πολεμότρυπες στὸ σπίτι καὶ βάζει τοὺς συντρόφους του νὰ πολεμοῦν, ἐνῶ αὐτὸς τοὺς ἐνθαρρύνει συνεχῶς.

Ἀναγνώστης
Στριφτόμπολας
(1778-1821).

Βασίλειος Κατρήσ
ἢ Κατριμουστάκης.

Σὲ κάποια στιγμή, κάθεται γιὰ λίγο στοῦ μέσο τοῦ σπιτιοῦ γιὰ νὰ πάρει μερικές ἀνάσες καὶ δίνει τὴν φροντίδα τῆς μάχης στοῦ Γέρο Κατριμουστάκη. **Ἐ**νῶ κάθεται ἐκεῖ, ἓνα βόλι μπαίνει ἀπὸ τὴν πολεμίστρα, τὸν παίρνει στοῦ λαιμοῦ καὶ ἀμέσως πέφτει νεκρός.

Ο Γέρο Κατριμουστάκης, παλιός καὶ ἔμπειρος κλέφτης, ἀντιλαμβάνεται ἀμέσως τὸν κίνδυνο νὰ δειλιάσουν οἱ μαχόμενοι Ἕλληνες, πάει ἀμέσως δίπλα στοῦ νεκροῦ Στριφτόμπολα καὶ τὸν σκεπάζει μὲ τὴν κάπα του, λέγοντας στὰ παλληκάρια, ὅτι ὁ καπετάνιος κοιμᾶται.

* * *

Ἡ μάχη διαρκεῖ 4 ὥρες κατὰ τὴν πρώτη καὶ δυσκολότατη φάση, ἀλλὰ συνεχίζεται μὲ τὴν ἴδια ἔνταση καθὼς ἐμφανίζονται στὰ γύρω ὑψώματα οἱ ἐνισχύσεις, φωνάζοντας ὅτι ἔρχεται ὁ Κολοκοτρώνης μὲ ἑφτά χιλιάδες, γιὰ νὰ ἐμψυχώσουν τοὺς κλεισμένους στοῦ Λεβίδι.

Τὴν στιγμή αὐτὴ τὸ θέαμα τῆς μάχης εἶναι μεγαλειώδες. **Ἐ**ξι χιλιάδες Τούρκοι πλημμυρίζουν τὸ χωριὸ πολεμώντας 70 ἥρωες, χίλιοι πεντακόσιοι περίπου Ἕλληνες κατεβαίνουν τρέχοντας ἀπὸ τὰ γύρω ὑψώματα καὶ ὀρμοῦν ἀκάθεκτοι πάνω στοὺς Τούρκους μὲ πολεμικὲς ἰαχές. **Ἄ**λλοι διακόσιοι ἀγωνιστὲς πάνω ἀπὸ τὸ Βουνὸ Ἑλληνίτσα μαζὶ μὲ ὅσους ἀρχικὰ εἶχαν ἀποκοπεῖ στοῦ δάσους ἀρχίζουν νὰ πυροβολοῦν συγχρονισμένα καὶ τότε, ὅπως λέει ὁ Φωτᾶκος, **«τὸ δάσος ὄλο ἀναψε ἀπὸ τὰ ντουφέκια»**. **Ἡ** ἀτμόσφαιρα δονεῖται ἀπὸ τὰ πυρά, τὶς πολεμικὲς κραυγές, τὸν ἦχο τοῦ σπαθιοῦ, τὰ ἀφηνιασμένα ἄλογα. **Ἡ** λαϊκὴ μοῦσα περιγράφει μὲ τὸν καλύτερο τρόπο τὴν εἰκόνα μὲ τὸ στίχο:

**«Τ' εἶν' τὸ κακὸ πὺν γίνεται στὴ μέση στοῦ Λεβίδι;
Μὴ νὰ βουνὰ γκρεμίζονται, μὴ νὰ θεριὰ μαλώνουν;»**.

Οἱ Τούρκοι πανικοβάλλονται καὶ ὑποχωροῦν ἄτακτα κατὰ τὸν κάμπο, ἀλλὰ οἱ Ἕλληνες τοὺς καταδιώκουν μὲ μανία. **Ἐ**νῶ ὁ ἥλιος δύει, ξεσπᾶ ἀπροσδόκητη βροχὴ καὶ οἱ Τούρκοι γλυτώνουν ἀπὸ τὴν καταδίωξη τῶν Ἑλλήνων. **Οἱ** Τουρκικὲς ἀπώλειες εἶναι βαρύτερες. **Π**ερίπου 300 νεκροὶ στοῦ πεδίο τῆς μάχης καὶ πάρα πολλοὶ τραυματίες, ἀπὸ τοὺς ὁποίους οἱ πε-

ρισσότεροι πεθαίνουν αργότερα στην Τριπολιτσά όπου τους μεταφέρουν. Από τους Έλληνες, εκτός από το Στριφτόμπολα έπεσε και ο όπλαρχηγός Σωτήριος Σολμενίκος ή Ζαφειρόπουλος με άλλους 5-10 μαχητές.

* * *

Η σημασία της νίκης στο Λεβίδι είναι μεγάλη. **Η** νίκη αυτή έδωσε ζωή στην Έπανάσταση, γιατί όταν στο ξεκίνημα του αγώνα όλα κατέρρεαν και με την πρώτη μπαταριά οι Έλληνες σκορπίζονταν, το Λεβίδι στάθηκε όρθιο και πολέμησε συγκροτημένα και με αποφασιστικότητα. **Ο** συντριπτικός τρόπος, με τον οποίο έπετεύχθη ή νίκη έδωσε θάρρος σε όλο τον αγωνιζόμενο Μοριά. **Ο** στρατευμένος λαός δοκίμασε βαθεία ικανοποίηση, στυλώθηκε, ξέπλυνε την ντροπή των προηγούμενων άτυχων και με μεγαλύτερο θάρρος ρίχτηκε στην φωτιά του αγώνα. **Η** δημοτική μούσα έψαλε την νίκη με ήρωϊκούς στίχους, με τους οποίους αποθανάτισε τα ονόματα των πρωταγωνιστών και των ήρώων. Παράλληλα, άρχισε να κλονίζεται το ήθικόν των Τούρκων που είχαν κλεισθεί στην Τριπολιτσά.

*Τῶν ὑπὲρ τῆς Πίστεως καὶ τῆς Πατρίδος ἡμῶν
εὐκλεῶς ἀγωνισαμένων καὶ ἡρωϊκῶς πεσόντων
ἐν τοῖς ἱεροῖς τοῦ Ἔθνους ἡμῶν ἀγῶσι,
καὶ ἐν τῇ Μάχῃ τοῦ Λεβιδίου,*

Αἰωνία ἡ μνήμη!

(*) Πηγή: <http://www.mixanitouxronou.gr> • Ἐπιμέλ. ἡμετ.